

Frågor kan ställas via SMS: 070-903 204 15 00

REGION
SÖRMLAND

Varicella-zostervirus och Herpes Zoster

- DNA virus inom alfa-herpes familjen.
 - Blir kvar i kroppen efter infektion i likhet med övriga herpesvirus
 - Mycket smittsamt smittar någon dag innan utslaget
 - 95-98 % av de som levt i Sverige är smittade vid 12 års ålder
 - Invandrare från tropiska områden har lägre grad av immunitet
 - Inkubationstiden är 14-16 dygn (10-26 dygn).
 - Latent fas i de sensoriska ganglierna även kranialnerver
 - Cellulär immunitet håller viruset i schack
-
- Signar Mäkitalo Smittskyddsläkare
-

Bältros

- Cirka 20 % av befolkningen får kliniska symtom på bältros någon gång under livet.
- Sjukdomen karaktäriseras av en unilateral blåsbildning i huden som utbreder sig över ett dermatom, oftast thorakalt, men kan uppstå på alla delar av kroppen.
- Orsaken är en reaktivering av varicellavirus som legat latent i dorsala nervganglier sedan en tidigare vattkoppsinfektion.
- Bältros drabbar främst personer över 50 år, men kan även drabba yngre vuxna och barn
- Risken för långvariga svårbehandlade smärttillstånd, s k post-herpetisk neuralgi, ökar med stigande ålder.

- Reaktiveringen uppkommer genom att immuniteten mot varicella/zoster sjunker successivt efter genomgången vattkoppsinfektion.
- Immunsuppression ökar risken för svår sjukdom och obehandlade personer med hiv-infektion drabbas ofta av herpes zoster tidigt i livet.
- Generaliserad herpes zoster, d v s vesikler som sprider sig generellt på kroppen utanför dermatomet, är en mycket allvarlig komplikation hos patienter med grav immunbrist, t ex efter cytostatikabehandlingar.

Smittsamhet

- Bältros smittar inte via luftburen smitta, som vattkoppor gör, utan endast via direktkontakt med sårvätska från blåsor till personer som aldrig haft vattkoppor.
- Till exempel kan en äldre person med bältros smitta sitt barnbarn så att detta får vattkoppor.
- Däremot kan inte barnbarnet med vattkoppor smitta mormor så att hon får bältros.

Symtom

- **Smärta**, som ibland är svår, brukar börja någon dag innan blåsorna blir synliga.
- **Feber** och lätta **allmänsymtom** kan förekomma första dagarna.
- Hudrodnad med små **blåsor** som bildar ett bälte på ena kroppshalvan (se Bild 1 och 2). Oftast sitter blåsorna på bålen, men bältros kan drabba alla delar av kroppen, även ögonen (zoster ophtalmicus).
- Inkubationstid kan inte anges då det är kroppens 'eget' latent vattkoppsvirus som aktiverats och ger besvär.

Diagnostik

- **Klinisk bild** räcker nästan alltid för diagnos.
- **PCR** eller **immunfluorescens** från blåsskrap eller stigande **antikroppstitrar** är till hjälp vid osäker diagnos.
- Utredning av ev bakomliggande **immunbrist** rekommenderas vid recidiverande herpes zoster, riskgrupper för HIV-infektion eller atypisk sjukdom, t ex generaliserad zoster.
 - Tag ordentlig anamnes!
 - Skriv remiss till infektionsklinik
 - Tag HIV-test

Behandling av bältros

- Immunsupprimerade rekommenderas behandling.
- Till personer över 50 år rekommenderas behandling om den sätts in tidigt (inom 72 timmar från första blåsan) i sjukdomsförloppet.
- Ge valaciklovir (Valtrex, Valaciclovir) 1 g x 3 i 7 dagar.
- Alt. aciklovir (Aciclovir, Zovirax) 800 mg x 5 i 7 dagar
- Alt. famciklovir (Famvir) 500 mg x 3 i 7 dagar.
- Dosen skall reduceras hos patienter med njursvikt.
- Behandling lindrar och förkortar tiden för akuta symtom, men det har varit svårt att visa säker effekt på postherpetisk neuralgi.

Alla patienter med **ögonengagemang** skall behandlas oavsett inkubationstid för att minska risken för ögonskador.

Komplikationer till bältros

- **Postherpetisk neuralgi** lokalt över det tidigare infekterade området är den vanligaste komplikationen, framför allt hos äldre personer.
 - Drabbar ca 50 % av alla patienter över 60 år. Smärtan är inte sällan svår och kan vara kontinuerlig eller komma i skov. Två smärttillstånd dominerar:
 - 1) En kontinuerlig, molande, borrhande värk, och
 - 2) En kraftig skärande smärta som ofta utlöses av beröring av det tidigare infekterade området

Tillståndet är svårbehandlat och kan pågå i månader. Vanliga analgetika har ofta dålig effekt.

- Tricykliskt antidepressiva läkemedel som ges till kvällen för att även utnyttja den sederande effekten kan provas, t ex amitriptylin (Saroten) som är mest studerat. Effekten kommer successivt.
- Dosen får anpassas till åldern.
- ~~(För övriga förslag och möjligheter till smärtlindring, se även rekommendationer för att~~ behandla Neuropatisk smärta.)

Komplikationer bältros

- Sekundära **hudinfektioner** med stafylokocker eller streptokocker.
- I de fall **ögonlock** eller **näsrygg** drabbas bör ögonläkare konsulteras. Risk för keratit och iridocyklit.
- **Perifer facialispares** - i svåra fall ge intravenöst aciklovir 10-15 mg/kg x 3 och kortikosteroider, i lindrigare fall valaciclovir 1 g x 3 och kortikosteroider.
- **Hörselnedsättning** - behandling som vid facialispares ovan.
- Allvarlig **generaliserad** herpes zoster kan utvecklas hos personer med kraftigt nedsatt immunförsvar.
- **Meningit** (serös).
- **Vaskulit** i centrala nervsystemet med slaganfall som följd. Behandling som vid facialispares ovan.

Post Herpetisk Neuralgi - PHN

- Smärttillstånd och dysestesi i HZ dermatom
- Ökar efter 50 års ålder och tydligt efter 65 års ålder
- Antiviraler har ingen effekt
- Zostavax – levande attenuerat vaccin
 - 60-69 år skyddseffekt 65 %
 - 70 år och äldre skyddseffekt 38 %
 - Kan inte ges till immunsupprimerade

Shingrix indikationer

- Shingrix är avsett för förebyggande av bältros (herpes zoster) och postherpetisk neuralgi (PHN), hos:
 - vuxna 50 år och äldre;
 - vuxna 18 år och äldre med ökad risk för bältros.
 - Patienter med allvarlig immunsuppression kan erbjuds vaccination av regionen via infektionssjukvården

Shingrix skyddseffekt mot Bältros

- ≥ 50 år och immunfrisk 97,2 % [3,7; 99,0]
- ≥ 18 år Stamcellstransplantation 68,2 % [55,5; 77,6]

Shingrix skyddseffekt mot PHN

- ≥ 50 år och immunfrisk 100 % [77,1; 100]
- ≥ 18 år Stamcellstransplantation 89,3 % [22,5; 99,8]

Shingrix kostnad

- Cirka 2500 kronor per dos
- Dosering två doser med två månaders intervall
 - 1-2 månaders intervall för immunsupprimerade

Tack

Frågor kan ställas via SMS: 070-903 204 15 00

REGION
SÖRMLAND